

"שִׁמְהָ לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ כָּל־הַגּוֹיִם"

(שמואל א', ח 5)

הבקשה למלך ומספט המלך

מלך, ח

הצעת הוראה בתנ"ך לכתה ה' – חינוך ממלכתי

נוסח הסל - המעבר משטר שבטי למשטר מלוכני

תקציר היחידה:

ספר שמואל א' נפתח עם הולדתו המיוחדת של השופט שמואל. השופט האחרון של עם ישראל. פרקים א' – ז' בספר שמואל א מתארים את תקופת כהונתו של שמואל. לאחר תיאור עלייתו של שמואל, עושה המקרא הפסקה ארוכה ומתאר את מלחמות ישראל עם פלישתים, עד נפילת ארון ברית ה'. אין אף מלה אחת על שמואל בכל תיאור האירועים הללו. העם פועל בדרך "טכנית" - אולי נוכחות הארון תעזור! זה לא מה שקורה, וכאשר חוזר הארון לקרית-יערים - "וירבו הימים וינהו כל בית ישראל אחרי ה'". מעורבותו של שמואל להשגת מטרה זו רק מובנת מבין השיטין.

שמואל ניצב מול עם, אשר הורגל בהדרכה רוחנית ב"שלט רחוק" בשלב זה, בני-ישראל מודרכים ומושפעים ממצוקותיהם, הבאים עליהם מן האויב, פלישתים. זו המוטיבציה שמשתמש בה שמואל, ועדיין מזכירה את ימי השופטים (שופטים ב, יח) סגנון זה של מצוקה (הבאה מחטא), צעקה וישועה, היה בשלבי ההתפתחות והגדילה של העם מבחינה רוחנית ולאומית של המיועדים להנהגת מלכות. באמת, בסוף אותו קטע הפסוק: "וישפוט שמואל את בני ישראל במצפה" - עדיין במסגרת השופט. שמואל אינו עוד לוחם גיבור, שהאויבים שמעו את שמעו, וע"כ לא יטרידו את ישראל. הראיה לכך, שמיד ששמעו פלישתים כי נתקבצו ישראל במצפה - יצאו למלחמה. עם-ישראל האמין בשמואל כנביא, ומקרבנו לה' שאב העם את בטחונו. שמואל גם הוא אמנם שופט, אך שואב הוא כוחו מהיותו נביא לה'. העם מחזיר לעצמו את בטחונו בה' כמי שמושיעו, וככזה פונה אל שמואל ומבקש מלך. בקשתו של העם למלך מציינת פרשת-דרכים במערכת היחסים בין העם לה', ולא-דווקא בין ישראל לשמואל. מתוך: **שמואל הנביא ותהליך הקמת ממלכת ישראל** יעקב פלדמן, מכללת הרצוג (לחץ האויבים מסביב והעדר מחליף ראוי לשמואל, מניע את העם לדרוש מנהיגות אחרת. פרק ח' מתאר את בקשת העם למלך ותגובתו הקשה של שמואל. שמואל פונה אל ה' שנעתר לבקשת העם לא לפני שמבקש למסור לו את משפט המלך. למרות נאום שמואל, העם מסרב להשתכנע.

הרעיונות המרכזיים הבאים לידי ביטוי ביחידה:

- המנהיגות נשללת ממנהיגים המועלים בתפקידם.
- המעבר משטר שבטי למשטר מלוכני נובע מן הצורך להתמודד עם סכנות מחוץ.
- חילוקי הדעות בין תפיסת מלכות שמיים לבין דרישת מלך בשר ודם.
- תפקידו של המלך לגבש את העם ולתת מענה לבעייתם הביטחונית מול האויבים סביב.

מטרות ההוראה ותפקודי הלומד

• הכרת הסיפור המקראי. • הכרת החברה השבטית והבנת הסיבות לבקשה למלך. • הכרת דרכו של הסופר המקראי להעביר מסריו. • הבנת הקשר בין תחומי פעילותו של שמואל לבין דרישת העם למלך. • הבנת ההשפעה התרבותית של עמי כנען על עם ישראל.	מטרות מתחום התוכן
• השערת השערות • חשיבה ביקורתית • הסקת מסקנות • קשר סיבה תוצאה.	מטרות מתחום פיתוח החשיבה מסדר גבוה
• מיומנויות עבודה עם מפה – זיהוי הפקת מידע, הסקת מסקנות. • אוריינות מדיה ומידע (איתור מידע/הערכת מידע/ויזואליזציה והמחשה/ שימוש במספר סוגי מידע: טקסט/תמונה/קול) • מיומנויות תקשורת: עריכה שיתופית. • חשיבה ופתרון בעיות: (זיהוי הבעיה/הגדרת צורך במידע לפתרון הבעיה/הצגת מגוון פתרונות) • מיומנויות בינאישיות ועבודה שיתופית: (עריכה שיתופית, הבניית ידע משותף בקובץ/באתר/בקבוצת דיון) • למידה והתנהלות עצמאית: (במשימות מתוקשבות למידה עצמאית/למידה תוך משוב/למידה תוך הבניית ידע)	מטרות מתחום התקשוב ומיומנויות המאה ה- 21

גויים; מלכות שמיים; מלכות בשר ודם; משפט המלך; נחלות השבטים; השופט כדיין	מושגים
כָּכָל-הָגוֹיִם – שמ"א ח, 5	ביטויי חובה הנדרשים בתוכנית הלימודים

חומרי לימוד

• ספר התנ"ך • מפות: חלוקת ארץ ישראל לנחלות השבטים, התהוות הממלכה: תחומי פעילותם של שמואל ושאול • דפי טקסטים להתנסות התלמיד לפרקים: שמ"א ג' 20; ז' 15 – 17; שמ"א ח' 1 – 22 (ראו נספחים) • דפי משימות (ראו נספחים)	חומרי למידה לתלמיד
• משפט המלך – שמואל א פרק ח' – מצגת אינטראקטיבית • התנ"ך בקומיקס - משפט המלך • משפט המלך גרסת ליצן הכפר • משפט המלך – גרסת שמואל	קישורים לחומרי למידה להעשרת התלמיד
• שמ"א ח', דברים י"ז 14 – 20 – "תנה לנו מלך" – הלנה ממן • שמואל הנביא ותהליך הקמת ממלכת ישראל – יעקב פלדמן, אתר דעת מכללת הרצוג • מפגשי שיח למידה משמעותית עם פרופ' גרדנר - משרד החינוך המינהל הפדגוגי אגף א' לחינוך יסודי	קישורים לחומרי למידה למורה

מהלך היחידה:

שמו של שמואל יצא למרחוק אך תחומי פעילותו הצטמצמו לאזור השבטים אפרים ובנימין - כיצד משפיעה עובדה זו על תחושת העם בצפון ובדרום? בחרנו לפתוח את היחידה על הבקשה למלך ומשפט המלך בעבודה עם מפה. נדגים כאן כיצד העבודה עם הטקסט המקראי בשילוב עם מפה מסייע לתלמיד לבנות ידע משלו טרום קריאת הפרק.

ההיכרות עם המרחב הגיאוגרפי והקריאה הצמודה מסייעים לענות על השאלה:

מהן הסיבות המסתתרת מאחורי דרישת העם למלך?

היסוד המארגן שנבחר ליחידה זו : בעיה - ההנהגה הקיימת איננה נותנת מענה לצורכי העם על כן העם דורך שינוי בצורת השלטון. זקני ישראל מבקשים מלך שייתן מענה לבעייתם הביטחונית.

הנחות יסוד שהנחו אותנו בתכנון היחידה:

1. הוקנתה המיומנות של איתור מילה מנחה ותלמידים מכירים את תפקידה ככלי להעברת המסרים של הסופר.

2. הוקנו לתלמידים 4 טעמים מפסיקים ותפקידם בפסוק: סילוק/אתנח/זקף קטן/זקף גדול.

3. התלמידים רכשו מיומנויות יסוד של קריאת מפה.

4. התלמידים עמדו על ההבדלים בין השופטים המושיעים לבין שמואל.

***יחידה זו נבנתה תוך היוועצות עם ד"ר תמר שמיר מדריכה מחוזית לתקשוב מחוז הצפון (כל הנספחים המוצעים ביחידה זו יכולים לשמש את המורה ביישום כלי התקשוב שהוצעו).

הנחיות והערות למורים	פירוט התכנון
אנו ממליצים לצייד את התלמידים בטקסטים (שמ"א ג' 20; ז' 15 – 17; שמ"א ח' 1 – 22) כך, יוכלו לסמן נושאים רלוונטיים ובכך להיות פעילים בלמידה. ניתן לעבוד על הטקסטים באופן דיגיטלי (באמצעות מסמכי ענן- Google drive). המילה המנחה משורש ש.פ.ט – מלמדת על תפקידו המרכזי של שמואל – שיפוט במובן הרוחני – שמואל אחרון השופטים מחדש בישראל את נפישות דבר ה'. חילוף המילה המנחה משורש זה תחדד את ההבדלים בין השופטים המושיעים שהכירו התלמידים בס' שופטים לבין שמואל תהווה תשתית להמשך. ותוסיף להבנת הדרישה למלך. (ראה פירוט במבוא ליחידה). שורש מנחה זה ילווה את הפסוקים בהמשך. ***מילה מנחה אחרת תופיע בחלק השני של הפרק – פס' 10 – 18 והינו משמעותי להבנת המסרים. המפה היא טקסט חזותי, אמצעי של הפשטה, המייצג באופן גרפי-סמלי - בעזרת נקודות, קווים וצבעים - נתונים על המציאות. פתיחה באמצעות טקסט חזותי נועדה לעורר עניין ולקרב את הלומד לנושא. המפה המוצגת כאן מבטאת באופן ויזואלי את הטקסט בשמ"א ז' 15 – 17 העבודה עם מפה כוללת ארבעה שלבים סדר השלבים חיוני מאד לבניית תהליך מדורג של הבנה: שלב א': זיהוי המקומות במפה וסימונם. שלב ב': הפקת המידע שלב ג': הסקת המסקנות שלב ד': חשיבה יצירתית - פתרון הבעיה, השערת השערות וניבוי אירועים וכד'. חילוף הבעיות באמצעות העבודה עם מפה והטקסט בפרק ז' פס' 15 – 17 יסייע לתלמיד לבנות ידע לפני קריאת הסיפור בפרק ח' ולהבין את האקספוזיציה בפרק ח' פס' 1 – 3. *** בשלב א – ב – יעשה באופן יחידני ובשלבים ג' – ד' יעבדו התלמידים כקבוצה. *** אחת המסקנות שניתן לצפות שהתלמידים יגיעו אליהן הינה העובדה כי אמנם שמו של שמואל נודע מדן ועד באר שבע ועל אף שהיה אקטיבי בפעילותו והגיע אל העם כדי לשפוט, תחום שיפוטו ונגישותו הייתה מצומצמת. האויבים מסביב והיעדר בהמשך מנהיגות מתאימה יצרו את הלחץ לבקש מלך ככל הגויים. אנו מציעים לבקש מהתלמידים לרשום במחברות את התובנות וההשערות שהועלו ע"י כל הכיתה ניתן יהיה לחזור אליהם לאחר קריאת הפסוקים. במידה והלמידה מתבצעת במחשב אישי או קבוצתי לתלמידים מומלץ לאסוף את התובנות ביומן למידה דיגיטלי (למשל במסמך בענן)	פתיחת היחידה- שלב א': נקרא את הפסוקים מספר שמואל א ז' 15 – 17: נבקש מהתלמידים לסמן מילה/ שורש חוזר (נצבע באדום) וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת-יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו: וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית-אֵל וְהִגְלָגַל וְהִמְצִיחַ וַיִּשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה: וַתִּשְׁכְּתוּ הָרָמֹתָה כִּי-שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שִׁפְט אֶת-יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: דיון במליאה: נזכר בספר שופטים ובשיעורים הראשונים בספר שמואל. במה דומה במה שונה שמואל מהשופטים בספר שופטים גם לאור הפסוקים שקראנו. שלב ב': נכיר את אזור פעילותו של שמואל באמצעות מפה משימה יחידנית וקבוצתית : משימה זו תלווה בדף עבודה עם מפה – נספח מס' 1: אזור פעילותו של שמואל דיון במליאה: הצגת תובנות התלמידים מהמשימה תוך התמקדות במסקנות ובפתרונות שהתלמידים מציעים.

הנחיות והערות למורים	פירוט התכנון
האקספוזיציה מציגה את הזמן (לעת זקנת שמואל) המקום, הדמויות ומתארת את הבעיה. חוסר המוסריות של בניו. (*כאן ניתן להשוות לבני עלי) זה המקום לדין ערכי ביחס למוסריות ההנהגה. המילה וַיִּתְקַבְּצוּ המוטעמת בזקף קטן מיד עם תחילת הפסוק מזמנת חזרה על טעמי המקרא. ועיסוק בתפקידם הפרשני של הטעמים. הזקף, מבודד את המילה וַיִּתְקַבְּצוּ ומסמן שיש להפסיק לרגע קט את הקריאה. הדיון במושג קבוצה בא לחזק את העובדה כי הבעיה רחבה. הדיון עם התלמידים יסייע בהמשך להתחבר אל הכתובים באופן חווייתי. תוצר ביניים: תוצר הביניים הנבחר נועד לנבא אירועים ולהמליל תהליכי חשיבה המאפשרים לשער מה יאמר העם לשמואל התוצר מזמן לתלמידים להזדהות עם הקושי של העם בדרך חווייתית. את התוצר ניתן לתת לתלמידים להכין כמשימת בית ולהציג בכיתה. עבודה קבוצתית: נדרשת התייחסות למילה פורטוקול, ניתן לתת לתלמיד אחד בקבוצה לתעד בפורטוקול את דברי ה"זקנים" כדי להמחיש את כוחה של הקבוצה אנו מציעים שהתלמידים יתכוננו להמחיש במליאה - ניתן להשתמש בהצעתנו: "התנ"ך על הבמה" עבודה יחידנית: *** שימוש ב - voki – כלי אינטראקטיבי המאפשר יצירתיות ומזמן הזדהות ו"כניסה" לדמות. התלונות היוזאוליות נאספות ומוצגות בכיתה ועליהן מתקיים הדיון. תובנות אישיות, מסקנות ומשובים למיצגים של העמיתים ניתן לבצע באמצעות כלי פתקים כדוגמת Linoit	פתיחת היחידה - שלב ב': 1. נקרא שמ"א ח' 1 – 4: 2. א. נסמן מה הבעיה המוצגת בפסוקים? (נצבע בירוק) ב. נסמן מילה/שורש חוזר. 3. שאלה לדין: האם מתאימים בני שמואל להמשיך את אביהם? 4. נעצור רגע ונסמן את הזקף הקטן. נשאל. מדוע כבר אחרי המילה וַיִּתְקַבְּצוּ מורים לנו להפסיק ולנוח? דין: נדון במושג קבוצה, יתרונותיה, מאפיינים וכד' תוצר הביניים לסיכום הפתיחה: אפשרות מס' 1: משימה קבוצתית 4 – 6 תלמידים: נסחו קריאה לזקני ישראל לבוא ולהתקבץ לדין בבעיה הניצבת לפתחם של זקני ישראל.. כתבו את פרוטוקול הפגישה. התייחסו לנקודות הבאות: הבעיות שהועלו. (ע"י אלו נציגי שבטים הועלו) האם היו נציגי שבטים שלא ראו את הבעיות כמו שאר הנציגים. ההצעות לפתרון שהועלו. הקולות השונים שעלו בין חברי הקבוצה. כתבו את ההחלטות שהתקבלו לגבי הטיפול בבעיה, האופן שבו יאמרו הדברים לשמואל. – ניתן להכין כהמחזה לכיתה. אפשרות מס' 2: משימה יחידנית כל תלמיד מעלה תלונה אחת שמועלית ע"י זקני ישראל בזמן ההתכנסות ניתן להעלות לכלי הצגה דיגיטלי כדוגמת ה: voki.
	בכיתה ולקיים דיון. שאלות לדין: מה המשותף לכל התלונות? האם יהיו הבדלים בין השבטים השונים? מה יאמרו לשמואל? כיצד יציגו את הבעיה לשמואל? האם הייתה אסטרטגיה בהעברת המסר.
פס' 5 - 6: יש להניח כי כעסו של שמואל הוא כעס ועלבון אישי. התחושה שהעם מבקר את טיב החינוך שנתן לילדיו. אפשר לבקש מהתלמידים למצוא רמזים לכך בתשובתו של ה': לא אותך מאסו...אנו מציעים להתייחס לזקף גדול בפס' 5 במילה וּבְנֵיךָ אפשר להרגיש נימת ביקורת. כאשר השאלה מנוסחת "... מה עשויות להיות הסיבות לכך ש..." מוזמנים התלמידים להציע מספר הצעות הניסוח הנ"ל פותח לעוד אפשרויות. יש כאן שני פנים הפן האישי והפן הערכי/אמוני של שמואל. כאן ניתן "להזמין" באמצעות בלוני מחשבה את האפשרויות השונות. יש לשים לב לעובדה כי גם בפסוקים אלו מופיע השורש המנחה ש.פ.ט. ועולה מילה מנחה נוספת מִלֵּךְ האם דרישת העם למלך מוצדקת? ... מטרת השאלה: היא לעורר את עניין ולקשור את התשובה עם הכתוב על חטאם של בני שמואל. סביר להניח שחלק מהתלמידים יחשבו שהדרישה מוצדקת ואחרים שלא יש בשאלה זו כדי להמחיש את הדעות החלוקות שיתכן והיו בעם ביחס להמלכת מלך ואף יהיו הכנה לתגובתו של שמואל.	הקניה +התנסות – עבודה צמודת טקסט חלק א': קריאה ראשונה פס' 5 - 9: נקרא פס' 5 – 6: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, הִנֵּה אַתָּה זָקֵנָה, וּבְנֵיךָ, לֹא הָלְכוּ בְּדַרְכֶּיךָ; עֲתָה, שִׁימָה-לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ--כָּכָל-הַגּוֹיִם: וַיֹּרַע הַדָּבָר, בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל, כְּאֲשֶׁר אָמְרוּ, הִנֵּה-לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ; וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל, אֶל-יְהוָה. נסמן את הנימוקים שנתנו זקני ישראל לשמואל ואת בקשתם משמואל. שאלות לדין: בנ"י נתונים להשפעת העמים השכנים. האם גם היום אנו מושפעים משכנינו? האם דרישת העם למלך מוצדקת? המלך מוצג כאן כמי שממשיך את התפקיד השיפוטי. אם כן, מה רע כל כך בבקשה זו? מה עשויות להיות הסיבות לכך ששמואל כל כך כועס? ...

נעצור ונחשוב : כשאומרים לנו מלך על מה אנחנו חושבים?
הצעה מס'1: נמחיש את המושג מלך בצבע/ תנועה/ צליל.
הצעה מס'2: נזמין את מחשבותיו של שמואל

נספח מס' 3: "וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל"

הקניה +התנסות – עבודה צמודת טקסט

נקרא פס' 7 – 9:

שאלה: מדוע בקשת העם למלך רעה בעיני ה'?

כדי לענות על השאלה נצא ל"טיול" בספר התנ"ך אל ספר שופטים פרק ח' פס' 22 - 23:

"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-גִּדְעוֹן מִשְׁלָל-בָּנָו גַּם-אַתָּה גַּם-בָּנֶךָ גַּם בְּן-בָּנֶךָ כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדְיָן: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם גִּדְעוֹן לֹא-אֶמְשָׁל אֲנִי בָכֶם וְלֹא-יִמְשָׁל בְּנֵי בָכֶם יְהוָה יִמְשָׁל בָּכֶם:"

נמשיג את הביטויים: מלכות שמיים ומלכות בשר ודם.

שאלה לדין: מה כל כך רע במלך בשר ודם?

חלק ב': פס' 10 – 18 – משפט המלך קריאה ראשונה

נקרא את הפסוקים:

נסמן מילה מנחה "יקח"/כינוי קניין/מילות יחס

נספח מס' 3 – משפט המלך

שאלות לדין -

כיצד מנסה שמואל להניא את העם מהמלכת מלך? מה דמות המלך שהוא מצייר?

האם העם ישתכנע מנאום שמואל?

נקרא שוב ונמייין את התחומים בהם יעשה המלך כבשלו.

משימה:

נכנס שוב את זקני ישראל. אלו קולות עולים בפגישה שאחרי נאום שמואל? **כתבו את תוכן הפגישה.**

"כשאומרים לנו מלך על מה אתם חושבים?... התלמידים מתבקשים לגייס ידע קודם אנו יוצאים מנקודת הנחה כי הם מכירים מלכים מסיפורי אגדות. סביר להניח כי יוכלו לציין תכונות טובות ורעות. ניתן לחזור לתשובות התלמידים לאחר נאום שמואל. (סיעור מוחין במליאה) אפשר להציג את רעיונות התלמידים באמצעות מפת הקשרים לדוגמא בכלי [popplet](#)

פס' 7 - 9

במילים: "כִּי לֹא אֶתֶּן מַאֲסִי כִּי-אֶתִי מַאֲסִי מִמֶּלֶךְ עָלֵיהֶם" מסתתר רמז לכעס האישי של שמואל.

פסוקים אלה חבויים שני מושגים: מלכות שמים ומלכות בשר ודם. ניתן כאן להחזיר את התלמידים לביטוי **כָּכָל-הַגּוֹיִם**. ולהפנותם למפה - הגויים שכנו בקרבת השבטים. לקרבה גיאוגרפית הייתה השפעה גדולה ורעה על העם – עבודת אלילים, הרצון להחליף שלטון שמיים בשלטון בשר ודם נתפס בעיני ה' כבגידה של העם בו.

להרחבת הדין בשני המושגים מלכות שמיים ומלכות בשר ודם. אנו מציעים להשתמש לשם כך בסיפור שהתלמידים למדו – תשובת גדעון לזקנים המבקשים להמליכו למלך(שופטים ח' 22 - 23) וזאת בהתאם לשיקול דעתו של המורה.

כאן מתאפשר טיול בספר התנ"ך מיומנות הכרחית בהתמצאות בתנ"ך אנו מציעים לתת לתלמידים מראה מקום לחיפוש לשם תרגול המיומנות.

"**מה כל כך רע במלך בשר ודם?**"...מטרת השאלה להמשיך ולעורר לדיון ולשמור על הדריכות בשיעור.

פס' 10 – 18:

בחרנו כאן שלא לערוך השוואה בין משפט המלך לחוק המלך בספר דברים **דברים י"ז 20-14**. ההשוואה תסית את הדין על תפיסות שונות לגבי מוסד המלוכה במקרא זוהי מטרה חשובה ומקומה להילמד בכיתה ח' במעגל השני של הלמידה. שם הדין בתפיסות שונות לגבי המלוכה רלוונטיות ומותאמות לגיל הלומדים.

ראו בהמשך הצעתינו להתייחסות לחוק המלך

ראה נספח מס' 3 למורה: משפט המלך

ניתן ללמוד רבות ממשפט המלך על החיים בתקופת המקרא, חשיבות הבנים (הם הראשונים שהמלך יקח) ואח"כ הבנות ולאחריו שליטה בכל תחומי החיים של האדם בחברה חקלאית עד שלבסוף תילקח גם חירותו. יש להניח כי השימוש במילה עבדים צרובה בזיכרון הלאומי והיא גם זו החותמת את הנאום נועדה לתת את האיום הסופי כמו גם שזעקת העם לאלוהים לאחר המלכת מלך היא פעולת אל חזור.

בנאום שמואל יש חזרה רטורית על הפועל **יקח** הוא גם משמש כמילה מנחה. ועוד ראוי לשים לב לחזרה על כינוי הקניין ומילות היחס – רצוי לחזור על המושגים הללו הנלמדים במסגרת שיעורי החינוך הלשוני.

האם העם ישתכנע מנאום שמואל? - המשימה לכנס שוב את הזקנים נועדה לעודד לחשיבה וניבוי אירועים בדרך חוויתית – גם כאן ניתן לבקש מהתלמידים להמחיש את הסיטואציה.

הנחיות והערות למורים	פירוט התכנון
כאמור חשוב לעודד את התלמידים לחשוב על יותר מאפשרות אחת. אנו מציעים כאן שתי אפשרויות: <u>אפשרות א':</u> "כאשר אנחנו מפחדים ממהו אחר יותר..." הצורך בביטחון עולה כאן מאד חזק – זו ההזדמנות לשיח רלוונטי על תחושת בטחון של אזרחים. מתי עם מזדעק? בד"כ כשיוקר המחיה מעיק וכאשר אינו מרגיש מוגן. בפס' 20 מתברר נימוק נוסף נראה שכאן מסתתר הצורך הדחוף ביותר של העם: ביטחון – וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מֶלֶךְ־חֲמֹתָנוּ: <u>אפשרות ב':</u> כאשר ההפחדה איננה רלוונטית. שמואל מתייחס בנאומי לשלושה תחומים שונים. 1. התחום הצבאי – 2. התחום הכלכלי 3. תחום אחזקת בית המלך כל שלושת התחומים הם הכרח בכל שלטון ריכוזי. העם מבין זאת, ויתירה מכך – רוצה בזאת. (ראו מאמרה של הלנה ממן – שמ"א ח' דברים י"ז 20-14 – "תנה לנו מלך")	נקרא פס' 19 – 20: ...וַיִּמְאַלְנוּ הָעָם לְשָׁמֶעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי אִם־ מֶלֶךְ יִהְיֶה עֲלֵינוּ: וְהָיִינוּ גַם־אֲנָחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם וְשָׁפְטָנוּ מֶלֶכְנוּ וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מֶלֶךְ־חֲמֹתָנוּ:..." שאלה לדיון: כיצד יתכן שאחרי כל ההפחדה הזאת העם מסרב לוותר – מדוע שמואל לא מצליח לשכנע את העם?...מתי אנחנו לא משתכנעים ממהו למרות שמפחידים אותנו?
פס' 21 – 22: ההחלטה נפלה מלך יהיה להם. כדאי להסב את תשומת הלב של התלמידים להתייחסות של ה' אל העם אין הוא משתמש בביטוי קרבה אלא בגוף שלישי – יש כאן ביטוי לריחוק מהעם – הביטויים להם/עליהם/בהם/בקולם – כולם בגוף שלישי ***לא כך הדבר כאשר ה' מתגלה לשמואל לפני המלכת דוד.	נקרא פס' 21 – 22 ...וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דִּבְרֵי הָעָם וַיִּדְבָּרָם בְּאָזְנוֹ יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלִי וְהַמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל לָכוּ אִישׁ לְעִירוֹ:
שלב ב' של ההתנסות - קריאה שנייה באופן עצמאי: אנו מציעים לתת משימה זו כמשימת בית התלמידים קוראים שוב את הטקסט – הפעם באופן עצמאי שילוב מדיה חזותית המחשה בתמונה וצליל. יחשפו את האמצעים הרטוריים בנאום שמואל וינתנו ביטוי מוחשי יותר כגון שפת גוף וטון דיבור עימו יוכלו התלמידים להזדהות. משימה זו נועדה לאפשר לתלמידים לעבד את הידע שרכשו עד כה באופן עצמאי לאחר שנעשה התיווך בכיתה. ולהוביל את התלמידים לשלב בו יומשגו הרעיונות המרכזיים. כאן נדרשים התלמידים לניסוח תובנות לאחר שתי הקריאות. ניתן לבקש מהתלמידים לחשוב על שאלות עולות בעקבות הקריאה והצפייה. ניתן לנסח את המשימה באופן דיפרנציאלי. לתלמידים הזקוקים לתיווך – אנו מציעים לתת התחלה של משפטים, מילות מפתח. הצפייה תסייע לתלמידים בהמשך - להביא לידי ביטוי את השערותיהם בתוצרי הלמידה בסיכום הנושא.	התנסות - חלק ב': קריאה שנייה - פס' 1 – 22 שילוב סרטון: התנ"ך בקומיקס משפט המלך משימת צפייה. בעקבות הטקסט והסרטון נסחו בכמה משפטים את הרעיונות המרכזיים עליהם מדבר הפרק - בלוח שעם אינטרנטי - linoit
בהמשגה נטפל בבעיות המרכזיות העולות מתוך הפסוקים הנלמדים. בשלב זה מתקיים תהליך של הסקת מסקנות, והבנת הקשר בין סיבה לתוצאה. ניתן לבחור מתוך הרעיונות הגדולים את הרלוונטיים עבור המורה: * המנהיגות נשללת ממנהיגים המועלים בתפקידם (ניתן על פי שיקול דעת המורה לשלב אירועים רלוונטיים לימינו). * המעבר משטר שבטי למשטר מלוכני נובע מן הצורך להתמודד עם סכנות מחוץ. * חילוקי הדעות בין תפיסת מלכות האלוהים לבין דרישת מלך בשר ודם. * תפקידו של המלך לגבש את העם ולתת מענה לבעייתם הביטחונית מול האויבים סביב. * בנ"י נתונים להשפעת העמים השכנים.	המשגה: נציג את תובנות התלמידים כפי נכתבו על לוח השעם האינטרנטי linoit ונסכם את הרעיונות המרכזיים.

הנחיות והערות למורים	פירוט התכנון
היחידה נגמרת בכך שה' מצווה על שמואל להמליך מלך על העם. כדאי לדון בתפקידיו ותכונותיו של המלך הרצוי. הלנה ממן במאמרה "תָּנָה לָנוּ מֶלֶךְ" מציעה דרך מעניינת לעורר לדיון בנושא באמצעות השמעת שני שירים בהם נתפסת דמות המלך בדרך שונה: משתגע כבר מלך להיות – מתוך הסרט מלך האריות (The Lion King) לו הייתי מלך – מילים: אנדה עמיר לחן: משה וילנסקי ביצוע חווה אלברשטיין ***ניתן כאן להשתמש בחוק המלך בדברים כמקור השראה למודעת הדרושים – במקרה זה ניתן להעלות כי ישנן תפיסות שונות לגבי מוסד המלוכה והחוק בדברים מציג תפיסה המתירה המלכת מלך בישראל. אנו מציעים להציע זאת לתלמידים המסוגלים להתמודד עם קריאה ללא תיווך. ניסוח מודעת דרושים למלך ראשון בישראל מזמנת לתלמידים יישום הרעיונות המרכזיים שרכשו בהקשרים חדשים, בעזרת פעילות של ביצועי הבנה ברמות שונות. פעולות שעל פיהן ניתן להעריך את ידיעותיו של התלמיד. על פי עקרון זה על המורה לא רק לקשר את החומר החדש לידיע קיים של התלמיד אלא עליו גם ליצור עניין בחומר חדש זה ע"י הפיכתו לרלוונטי לתלמיד.	יישום: עתה משניתנה ההוראה לשמואל להמליך על העם מלך נחשוב מהי דמותו הרצויה של המלך העתיד למלוך על ישראל כתב מודעת דרושים למלך העתידי.
בשלב זה נזמן לתלמידים חשיבה רפלקטיבית ומטה-קוגניטיבית על הלמידה בשיעור נקיים רפלקציה: מה נלמד בהתייחס לשאלות המרכזיות? מה נחוות? מטה-קוגניציה: הבנייה של ידע מטה-אסטרטגי ושל ידע הצהרתי.	סגירה משוב ורפלקציה: בשלב זה יוצגו תוצרי היישום
הערכה חלופית: בחירת אחד הרעיונות שהוצגו בשלב ההמשגה והצגתו ברוח האינטליגנציות המרובות ובאמצעים טכנולוגיים שונים. משימות ההערכה בודקות את ביצועי ההבנה של התלמידים. המשימות המוצעות כאן הן רק חלק מהאפשרויות שניתן לבחור. אנו מציעים שהתלמידים יבחרו אחד הרעיונות שהוצגו בשלב ההמשגה ויציגו אותו ברוח האינטליגנציות המרובות ובאמצעים טכנולוגיים שונים. ההצעות שהובאו לאורך כל היחידה יכולות אף הן לשמש כמשימת אורך להערכת הישגי הלומדים או לחילופין יוכלו המורים לוותר על חלק מהמוצע לעיל ולהציע לתלמידים כסיכום היחידה. אנו מציעים לבנות מחוון להערכת מטלות הערכה השונות עם התלמידים. המחווון ישמש את התלמידים בהכוונת תהליך העבודה ואת המורה למתן הערכה מעצבת ומסכמת לכל אחת מהחלופות. עוד מוצע כאן כי משימות ההערכה יבוצעו בתהליך טיוט רב פעמי מומלץ לתת אפשרות להערכת עמיתים מלבד הערכת המורה הערכת עמיתים תתמקד בנקודת כגון: ✳ שאלות שהייתי רוצה לשאול... ✳ דברים חדשים שלמדתי בעקבות הצפייה בתוצרים. ✳ משהו חשוב ומעניין שעלה בעקבות החשיפה לתוצר וכד'... את משוב העמיתים ניתן לתת באמצעות טופס דיגיטאלי – Google Forms או באמצעות לוח פתקיות לדוגמה - Linoit. יש ללחוץ על הקישור בהצעות השונות על מנת להכיר את הכלים האינטרנטיים המוצעים.	מטלות ההערכה לבדיקת הישגי הלומד: בחירת מטלה אחת מבין המטלות: - הצגה חזותית של הרעיונות של משפט המלך (המחשת העיצוב הספרותי של משפט המלך באמצעים ויזואליים) - צבע וצורה בכרזה ב - thinglink או בכלים של תוכנת word או ppt - הכנת בול המנציח את האירוע המכונן – דרישת העם למלך. - הכנת כרזת "משפט המלך" באמצעות thinglink או pp. - כתיבת המחזה, צילום המחזה והפיכתה לסרטון וידאו. דוגמא לסרטון תלמידים המציג את משפט המלך בז'אנרים שונים - (ראו בסעיף חומרי למידה לתלמיד) לשלב שאלות, משוב והתייחסות למחזה באמצעות edutub - כתיבת כתבה המסקרת את סיפור הבקשה למלך ומשפט המלך. - כתיבת עיתון – ב smore או ב - publisher - יצירת אבטר – בחירת דמות המציגה את עמדות זקני ישראל, באמצעות Voki

חסימת כלפי חפה:

קראו את הפסוקים וסברו עם החפה על - פי ההנחיות:

...וַיִּגְדֵּל שְׁמוּאֵל וַיהוָה הָיָה עִמּוֹ וְלֹא־הָפִיל מִכָּל־דְּבָרָיו אֶרְצָה:
וַיַּדַּע כָּל־יִשְׂרָאֵל מִדֶּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כִּי נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַיהוָה" (ש"א ג' 19 – 20):

...וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו: וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהַגְלָגֶל וְהַמִּצֵּפָה
וְשָׁפֹט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה: וַתִּשָּׁבְתוּ הָרָמֹתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שָׁפֹט אֶת־יִשְׂרָאֵל
וַיָּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: (ש"א ז' 15 – 17)

כאחר מקורות חפה:

- א. אתרו באמצעות הטקסט בש"א ז' 15 – 17 את הערים בהם סבב שמואל והקיפו אותם בצבע אדום.
- ב. אתרו את השבטים במפה שאליהם שמואל לא הגיע לפי המתואר בטקסט והקיפו אותם בצבע ירוק.
- ג. אתרו את העמים היושבים סביב ישראל. והקיפו אותם בצבע כחול.

נסיק חיצונית חפה

1. בתחומי אילו שבטים עיקר פעילותו של שמואל?
2. מה שמות השבטים המרוחקים מאזור הפעילות של שמואל?
3. ליד אילו עמים שוכנים השבטים? רשמו את השבטים והעמים הקרובים אליהם.

נסיק חסנות חפצו שפכנו...

אילו שאלות עולות מקריאת הפסוקים והמידע שהפקתם מהמפה.
אילו בעיות מתעוררות מקריאת הפסוקים והתבוננות במפה?

נחשוב ונציע פתרונות...

אתם שייכים לאחד מבני השבטים המרוחקים ממקום פעילותו של שמואל.
נסחו את הבעיה הציעו פתרונות לטיפול בה

כאן תוכלו לרכז תשובותיכם:

מפת התהוות המלוכה – אזור פעילותו של שמואל

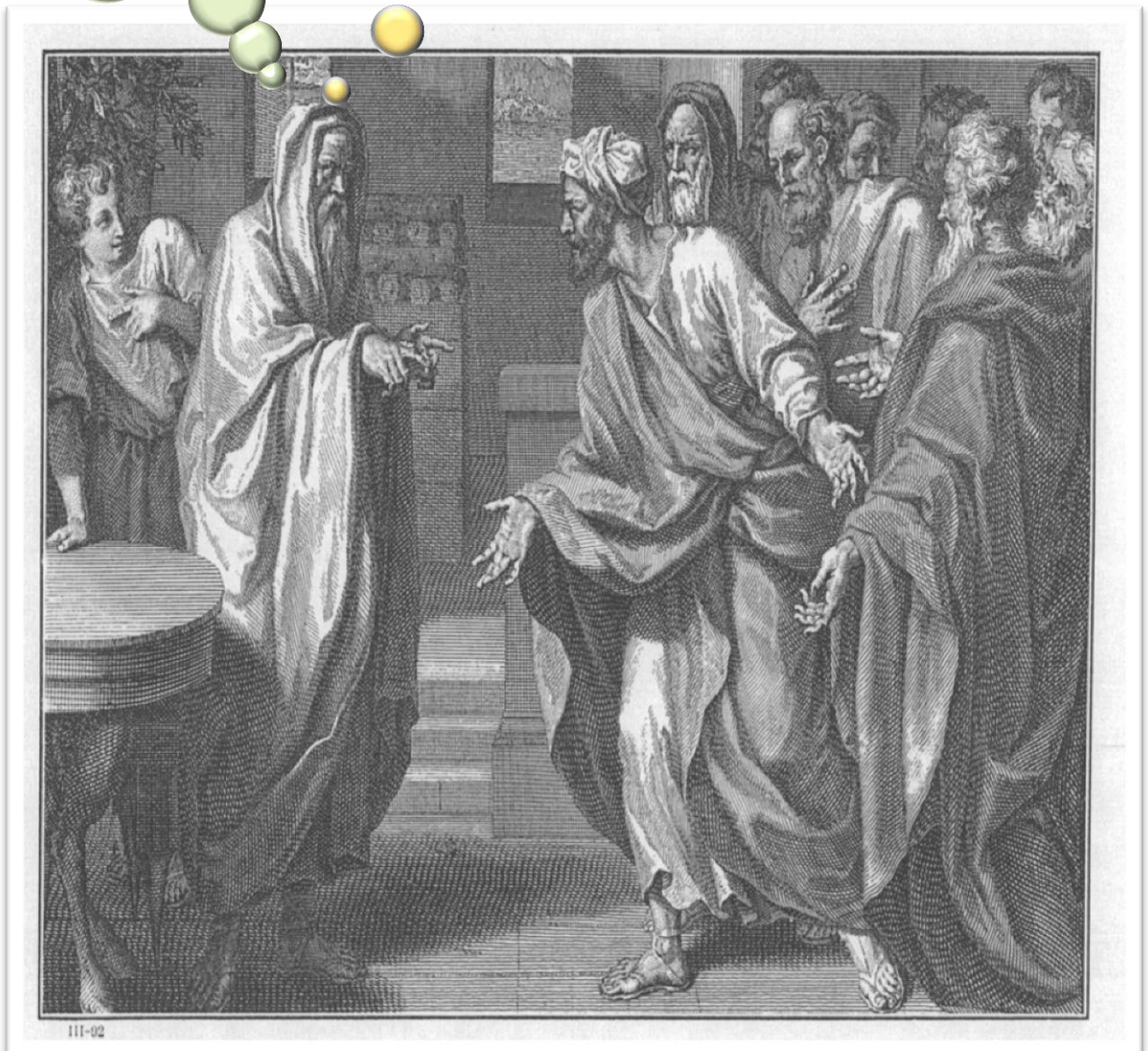

נספח 2:

... "וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׂמוּאֵל"...

נסו לדמיין אילו מחשבות מתרחצות בחומו של שמואל כאשר הוא שומע את בקשת העם ...

תוכלו להוסיף עוד בלועזית מחשבה או דיבור לשאר הדמויות בתמונה.

נספח מס' 3 - מספט האטק - לסינוס החורה

את־בניכם יִקַּח ושם לוֹ בַּמֶּרְכָּבָתוֹ וּבִפְרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכָּבָתוֹ:

וְלָשׁוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרָשׁ חֲרִישׁוֹ וְלַקָּצֵר קָצִירָו וְלַעֲשׂוֹת פְּלִי־מְלַחְמָתוֹ וְכָלִי רִכְבּוֹ:

וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וּלְטַבָּחוֹת וּלְאִפּוֹת:

וְאֶת־שָׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו:

וְזֶרַעֲכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו:

וְאֶת־עֲבָדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת־בְּחֹרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת־חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וַעֲשֶׂה לְמִלְאכָתוֹ:

צֹאנֵכֶם יַעֲשֶׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים:

